

Gränshinder på den nordiska arbetsmarknaden

Ett underlag till NFS styrelse

Gränshinder på den nordiska arbetsmarknaden

Ett underlag till NFS styrelse

Tryckår: 2013

Tryckeri:

ISBN-nummer:

© Nordens Fackliga Samorganisation - NFS,
Drottninggatan 75, SE- 111 60 Stockholm, tel. +46 8 588 925 80,
www.nfs.net

Introduktion	5
NFS gränshinderprioriteringar	5
Problem som lyfts i rapporten	6
1 Varför ännu en rapport om gränshinder i Norden?	7
1.1 Vad är ett gränshinder?	7
2 Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden växer fram	9
3 Arbetslöshetsförsäkringen – trygghet på arbetsmarknaden.....	10
3.1 Arbetslöshetsförsäkringarna i de nordiska länderna	10
3.2 Rätt till ersättning	11
3.3 Principfrågor	12
3.4 Största gränshindren i a-kassan	13
3.5 Den svenska a-kassan har ingen 8-veckors-regel	14
3.6 Hinder för inträde i den svenska a-kassan	15
3.7 Hur många drabbas?	16
3.8 Andra identifierade gränshinder	16
4 Sjukförsäkringen – till för alla?	17
4.1 Sjukförsäkringen i de nordiska länderna	17
4.2 Den finska fyramånadersregeln	17
4.3 Deltidssjukskriven person som börjar arbeta deltid i ett annat land än arbetslandet	17
4.4 Studerande som studerar i ett annat land i Norden	18
5 Föräldraledighet – en självklarhet?	19
5.1 Den norska faderskvoten	19
5.2 Lägre ersättning vid föräldraledighet till följd av studiestöd från ”fel” land	21
5.3 Andra identifierade gränshinder	22
6 De viktigaste gränshindren att avskaffa så snart som möjligt	24
7 Hur kan vi lösa gränshinder så snabbt som möjligt?	25
7.1 Tre problem:	25
7.2 Vad kan politikerna göra?	25
7.2.1 Samordning av regelverken innan nya lagar införs.....	25
7.2.2 Prioritera några få gränshinder högt	25
7.2.3 Se till att det finns statistik över rörligheten på arbetsmarknaden	26
7.2.4 Följa upp arbetet som påbörjats på nordisk nivå	26
7.3 Vad kan facket göra?	26
7.3.1 Samarbetsavtal	26
7.3.2 Gränsöverskridande medlemskap	27
7.4 Vad kan arbetsgivarna göra?	27
7.4.1 Driva frågan	27
7.5 Vad kan individen göra?	27

8	Gränspendlingens och flyttnings utveckling i Norden – en kort tillbakablick.....	28
8.1	Historiska flyttströmmar	28
8.2	Pendling på 2000-talet	29
	Referenser	30

Introduktion

NFS gränshinderprioriteringar

Under 2012 prioriterade NFS tre gränshinder att arbeta med. Dessa var:

- Åtgärda oflexibla regler i arbetslöshetsförsäkringen som gjorde att personer kunde mista sin inkomstrelaterade ersättning
- Möjlighet till rehabilitering i boendelandet
- Möjlighet till arbetsmarknadspraktik i ett annat nordiskt land

Under 2012 togs också beslut om att personer som behövde rehabilitering skulle kunna få denna i hemlandet.

Under 2013 har NFS prioriterat att åtgärda gränshinder inom arbetslöshetsförsäkringen, och då särskilt:

- Behovet av en 8-veckors-regel i Sverige för att överbrygga glapp mellan försäkringsperioderna
- Förenkla reglerna för inträde i den svenska a-kassan så att fler gränsarbetare kan bli medlemmar i den svenska a-kassan vid behov.

Problem som lyfts i rapporten

Den här rapporten ska inte ses som en prioriteringslista över olika gränshinder. Dock har vi valt att här på ett översiktligt sätt sammanfatta några av de gränshinder som rapporten tar upp, och vilka/vilket land de berör.

Försäkring	Problem	Berör	Kan lösas av
A-kassan	Sverige har ingen 8-veckors-regel	Återvändande svenskar efter jobb i ett annat medlemsland	Sverige
	Svårigheter att träda in i den svenska a-kassan vid t ex avgångsvederlag	Återvändande svenskar efter jobb i ett annat medlemsland	Sverige
	Åldersgräns för inträde i a-kassan	De som är för gamla och därmed inte kan inträda i a-kassan.	Danmark, Sverige
Sjukförsäkringen	Den finska 4-månaders-regeln	Personer som arbetar i Finland under en kort period	Finland
	Inte självklart om studenter ska omfattas av sjukförsäkringen i hemlandet eller boendelandet.	Studenter från alla länder som väljer att studera i ett annat medlemsland.	Alla
Föräldraförsäkringen	Fedrekvoten	Pappor med inkomst i Norge vars partner inte har detsamma	Norge / Ev löst genom 883/2004
	Lägre ersättning vid föräldraledighet till följd av studiestöd från "fel" land	Studenter som studerar i ett annat nordiskt land, med studiemedel från hemlandet, och som sedan får barn	Alla / Ev löst genom 883/2004
	Det går inte att temporärt avbryta din föräldraledighet för att ta ett jobb i ett annat nordiskt land, utan att ramla ned på grundnivå när man försöker återuppta föräldraledigheten.	Personer som är föräldralediga i Norden som skulle önska att arbeta i ett annat nordiskt land och sedan återuppta föräldraledigheten.	Alla

1 Varför ännu en rapport om gränshinder i Norden?

För facken i Norden är arbetstagarnas mobilitet en hjärtefråga. Genom möjligheten att kunna ta ett arbete på andra sidan gränsen, växer arbetstagarnas arbetsmarknad och därmed möjligheterna att hitta och välja arbete. Därför värnar de nordiska fackförbunden om tryggheten för de arbetstagare som väljer att pendla eller flytta över de nordiska gränserna.

2012 var ett positivt år för gränshinderfrågorna. Inte nog med att gränshinderfrågorna fick ett massivt fokus under året. Det nordiska samarbetet lyckades också lösa flera gränshinder, bland annat är det numera möjligt att arbeta deltid för två olika arbetsgivare i två olika länder samtidigt, om arbetstiden är uppdelad i rätt procent mellan länderna i alla fall. Man har även funnit en lösning för att arbetspendlare ska ha rätt till rehabilitering i bosättningslandet och alltså slippa att pendla till en rehabilitering i arbetslandet. Dessa två lösningar betyder mycket för alla de som pendlar till ett arbete i ett annat nordiskt land. Men fortfarande finns många problem kvar att lösa.

Det här underlaget ska ses som ett komplement till den kunskap som redan finns. Underlaget ska fungera som en sammanfattning av några viktiga gränshinder ur ett fackligt perspektiv och som en introduktion till skillnaderna i de nordiska socialförsäkringssystemen, men också som en inspiration till att söka vidare kunskap. Rapporten är ett internt underlag, som ska bidra till kunskap och diskussion inom NFS medlemsorganisationer.

Rapporten fokuserar på några sociala trygghetsystem i Norden och hur de fungerar för människor som flyttar, eller pendlar, mellan de nordiska länderna. De trygghetsystem vi valt att fokusera på är arbetslöshetsförsäkringen, sjukförsäkringen och föräldraförsäkringen. Dessa försäkringar lyfts fram då de står för det omedelbara skyddsnetet för arbetstagare som på något sätt rör sig över de nordiska gränserna. Listan på gränshinder som tas upp här ska inte ses som uttömmande eller ens rangordnande. Det finns flera viktiga gränshinder, och några av dem har vi säkert inte tagit upp här.

Utifrån fackföreningsrörelsens perspektiv, så bör gränshinderarbetet fokuseras inom just dessa områden. Dessa områden är dock inte de enda där det finns trängande problem för gränspendlare och gränsgångare. Men någonstans måste man börja. Därför har vi också pekat ut ett område som bör vara prioriterat i det politiska arbetet för att avskaffa gränshinder.

Gränshinder skapar osäkerhet, gränshinder minskar möjligheter för människor, gränshinder kostar pengar. Nu är det dags att ta tag i gränshinderproblematiken. Låt oss föreslå i vilken ände vi börjar.

1.1 Vad är ett gränshinder?

Den här rapporten handlar om gränshinder, som uppfattas som gränshinder av dem som rör sig över gränserna inom Norden, och som beror på lagstiftning och praxis i de olika länderna.

Rapporten tar inte upp situationer som beror på fel information, till exempel fall där myndigheten tagit fel beslut på grund av okunnighet, eller där gränsgångaren inte fått eller hittat rätt information. Det ska dock understrykas att det krävs ett aktivt informationsarbete gentemot både myndigheter och gränsgångarna själva, för att underlätta rörligheten på den nordiska arbetsmarknaden. Det informationsarbetet bör i

första hand vara en fråga för berörda myndigheter. Lag stiftningen är däremot en fråga för våra folkvalda, och den här rapporten riktar sig till de folkvalda som har möjlighet och medel att förändra lagstiftningen till det bättre för de nordiska gränsgångarna.

2 Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden växer fram

Sedan 1954 har vi byggt den gemensamma arbetsmarknaden i Norden. Idag pendlar över 50 000 personer fram och tillbaka över en landsgräns för att komma till sitt jobb varje dag. Det är knappt en halv procent av alla arbetstagare i Norden. Pendling är inte begränsat till gränsområdena, utan många pendlar till exempel mellan huvudstäderna.

Den stora majoriteten, runt 90 %, är svenskar som pendlar till Norge eller Danmark¹. Men trots att de nordiska länderna har en gemensam ambition, och skrivit på en gemensam konvention om den gemensamma arbetsmarknaden, så råkar nordiska medborgare fortfarande ut för problem när de försöker nyttja hela den nordiska arbetsmarknaden.

Sedan de nordiska ländernas inträde i EU och EES, har möjligheten till bilaterala överenskommelser länderna emellan förändrats, beroende på att EU inte medger att ett land diskriminerar mellan ett lands medborgare jämfört med ett annat lands medborgare i unionen. Det innebär att de regler som gäller för en svensk i Danmark, de gäller också för en tysk i Danmark, eller en polack i Danmark. Medlemskapet i EU och EES innebär således att EU har ett visst inflytande över den nationella lagstiftningen på vissa områden, och arbetstagarnas rörlighet är ett sådant område där EU har intresse och möjlighet att lagstifta genom förordningar som direkt är tillämpliga i medlemsländerna och direktiv som innebär att medlemsländerna inom en viss tid måste lägga lagstiftning på plats. Trots dessa förändringar, kvarstår det faktum att arbetstagarna i Norden gärna ser de andra nordiska länderna som potentiella arbetsländer.

Även om den nordiska gemensamma arbetsmarknaden på så sätt kan ses hotad av den europeiska unionen, så är det ibland precis tvärtom. I gränshinderarbetet händer det gång på gång att problem löses genom att EU utfärdar ny lagstiftning eller nya direktiv.

---

¹ NordStat pendlingsstatistik, avser år 2009

3 Arbetslöshetsförsäkringen – trygghet på arbetsmarknaden

I öresundsregionen rör sig många arbetstagare fram och tillbaka över gränsen varje dag, pendlingen omfattar tiotusentals människor, och det är även många som tar beslutet att flytta till landet på andra sidan sundet. Köpenhamn och Malmö är inte sammanväxta, men de ligger så pass nära att det inte är ett problem för en malmöbo att ta tåget över bron för en trevlig middag, eller en arbetsdag, i Köpenhamn. Eller vice versa. Men den största pendlingen sker faktiskt längs den svenska och norska gränsen, den är bara inte lika geografiskt koncentrerad som i Öresundsregionen. Närheten är säkerligen en faktor som bidrar till arbetspendlingen, restiden mellan hemmet och jobbet faller förstås avgörandet om det ens är möjligt att pendla.

Men ländernas arbetslöshetsförsäkringssystem skiljer sig åt. För en arbetstagare som överväger att ta ett jobb utomlands, om än på pendlingsavstånd, är det naturligtvis viktigt att arbetslöshetsförsäkringen fungerar även fortsättningsvis. Att arbetstagare värdesätter arbetslöshetsförsäkringen vet vi eftersom arbetslöshetsförsäkringen är delvis frivillig i Sverige, och helt frivillig i Danmark. Ändå är det så många som 3 398 164 personer som valt att betala till en frivillig a-kassa i Sverige, ungefär 68% av arbetskraften. Ungefär lika stor andel av arbetskraften väljer i Danmark att vara medlem i de frivilliga a-kassorna.

Arbetslöshetsförsäkringen är och kommer att fortsätta vara en viktig fråga för de fackliga organisationerna, eftersom den är efterfrågad av medlemmarna. Då så många väljer att vara med i en a-kassa, innebär det att det finns en stor efterfrågan på den trygghet som medlemskap i en a-kassa ger. I flera av de nordiska länderna administreras dessutom delar av arbetslöshetsförsäkringen privat inom ramarna för fackliga (eller helt privata) a-kassor.

3.1 Arbetslöshetsförsäkringarna i de nordiska länderna

Sverige, Danmark och Finland tillämpar den ordning som brukar kallas för Gent-systemet. Det består i att arbetslöshetsförsäkringen administreras av privaträttsliga föreningar, arbetslöshetskassor, till vilka det finns ett bakomliggande fackligt förbund. I Sverige och Finland sköter dessa arbetslöshetskassor utbetalningen av ersättning från den frivilliga delen av försäkringen, liksom arbetslöshetskassorna gör i Danmark. I Sverige och Finland finns dessutom en obligatorisk grundförsäkring inom arbetslöshetsförsäkringen. I Sverige sköter en särskild fristående arbetslöshetskassa, Alfa-kassan, utbetalning från denna, medan motsvarande uppgift sköts av Folkpensionsanstalten i Finland.

Danmark har endast en helt frivillig arbetslöshetsförsäkring, som de 27 arbetslöshetskassorna administrerar. Dock har dessa kassor fått ett utvidgat uppdrag sedan 2007. A-kassorna i Danmark är ålagda att bidra till arbetsmarknadspolitiken genom att genomföra coachande samtal med arbetslösa och att förmedla och anvisa arbeten.

Norge och Island skiljer ut sig genom att man har en helt statlig obligatorisk arbetslöshetsförsäkring som i Norges fall är inordnad i socialförsäkringen. I dessa båda länder finns alltså inga arbetslöshetskassor. I Norge administreras försäkringen av NAV (Norges Arbeids- og Velferdsetat). I Island administreras försäkringen av Arbetsdirektoratet.

Finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen skiljer sig åt mellan de länder som tillämpar Gent-systemet och de övriga. I Sverige, Danmark och Finland så finansieras försäkringen

genom en kombination av medlemsavgifter och arbetsgivaravgifter. De senare hanteras över statsbudgeten. I Norge och Island, som saknar a-kassor och därför också medlemsavgifter, tas arbetsgivaravgifter ut för finansieringen. I Norges fall tas även en arbetstagaravgift ut.

3.2 Rätt till ersättning

Hur ser då kraven ut för att få rätt till ersättning? I Sverige, Danmark och Finland gäller ett medlemsvillkor i arbetslöshetskassa för att man skall få rätt till inkomstrelaterad ersättning. Vidare gäller i alla länder principen om ett arbetsvillkor. Bara den arbetstagarare som har arbetat i tillräcklig omfattning före arbetslösheten kan få rätt till ersättning. Det speglar att de nordiska ländernas arbetslöshetsförsäkringar är en omställningsförsäkring för inkomsttrygghet i skarven mellan två jobb, till skillnad mot en medborgarlön då man saknar inkomst.

I Sverige krävs i princip halvtidsarbete i sex månader under en period av ett år före arbetslösheten för att få ersättning. I Danmark måste man ha jobbat 52 veckor under en period av tre år före arbetslösheten för att vara helförsäkrad. I Finland gäller 18 timmars arbete per vecka i 34 veckor under ett drygt år före arbetslösheten (till avtalsenlig lön). I Norge gäller ett inkomstvillkor som avses spegla att man har jobbat tillräckligt. Det är på minst 1,5 grundbelopp under året före arbetslösheten eller tre grundbelopp de tre senaste åren. I Island, slutligen, måste man ha jobbat minst 25 av heltid i minst tre månader under en period av ett år före arbetslösheten.

Hur hög ersättning får man som arbetslös? Det skiljer sig åt högst betydligt. I Sverige får man maximalt 680 SEK per dag. Ersättningsgraden är 80 procent under de första 200 dagarna för att sedan falla ned till 70 procent av tidigare lön.

Danmark har en mer generös ersättningsgrad på 90 procent av tidigare lön med ett takbelopp på 766 DKK per dag. Till det kommer att arbetslöshetsförsäkringen i Danmark hanterar en sk. efterlön. Det är en rätt till förtidspension, helt eller delvis, för personer som fyllt 60 år.

I Finland ligger ersättningsnivån likaledes på 90 procent, med en grunddel på maximalt knappt 31,36 euro per dag till vilken skall läggas en inkomstrelaterad del.

I Norge är ersättningsgraden 90 procent och takbeloppet 1141 NOK per dag.

I Island är ersättningsgraden låg, endast 70 procent. Takbeloppet är 11 751 ISK per dag.

	Sverige	Danmark	Finland	Norge	Island
Obligatoriskt / Frivilligt	Frivilligt	Frivilligt	Frivilligt	Obligatoriskt	Obligatoriskt
Högsta ersättningsgrad	80%	90%	90%	90%	70%
Högsta belopp / dag	680 SEK	766 DKK	31 € (grunddel)	1 141 NOK	11 751 ISK
Högsta belopp / dag (euro²)	80 €	103 €	31 €	156 €	69 €

² Växelkurs 2013-01-07

3.3 Principfrågor

En principfråga när det gäller arbetslöshetsförsäkringen i gränshinderproblematiken handlar om i vilken utsträckning arbete i ett vistelseland medger förmåner och rättigheter efter hemlandets villkor eller efter vistelselandets. I Nordiska rådets rekommendation nummer 15/2012 uppmanas länder kryptiskt "at koordinere reglerne om arbejdsløshedsforsikringer, således at medlemmer ikke mister sine rettigheder og anciennitet, ved at flytter hjem efter år i udlandet". Nordiska rådet ger alltså ingen vägledning i frågan om vilket lands regler som skall gälla, utan pekar på behovet av koordinering, vilket egentligen handlar om harmonisering av ersättning och villkor.

Ett grundläggande fackligt intresse är att det finns en bra inkomstrygghet i händelse av arbetslöshet. Så länge arbetslöshetsförsäkringarna i de nordiska länderna har skilda villkor och förmåner, ställs vi inför problemet ovan om det skall vara hemlandets eller vistelselandets regler som skall gälla när man återkommer. Det ligger nära till hands att här också se en rättviseproblematik. Är det mest logiskt att det land dit man betalat in förmåner, också ansvarar för utbetalningar? Eller är det mest logiskt att alla som är bosatta på samma ställe, och går till samma arbetsförmedling, också omfattas av samma regler och ersättningar? Vilket system skulle fungera mest effektivt, och uppfattas som mest rättvist?

Om och när harmoniseringsåtgärderna sätter in, ligger det i de nordiska fackliga organisationernas intresse att väga av strävan efter god inkomstrygghet med effekterna på arbetsmarknadens funktionssätt på en gemensam nordisk arbetsmarknad. Vilken ersättning och vilka villkor skall gälla? Hur påverkas momentant arbetsmarknaden i de olika länderna?

Det blir också uppenbart att harmonisering av regler och villkor i arbetslöshetsförsäkringarna rimligtvis kommer att gå utöver själva försäkringarna. I större eller mindre utsträckning är arbetslöshetsförsäkringarna i de nordiska länderna kopplade till den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Också reglerna för de som är i arbetsmarknadspolitiska åtgärder av olika slag kommer att behöva harmoniseras.

En annan principfråga uppkommer i samband med EU:s nya regler på området. Enligt EU-lagstiftning har en arbetslös person rätt att ta med sig sin ersättning från hemlandet under tre månader för att vara arbetssökande i ett annat medlemsland. Det är myndigheterna i det land man vistas i som har till uppgift att kontrollera att den arbetslöse söker arbete och i övrigt uppfyller de krav som ställs i hemlandet. Det säger sig självt att vistelselandets myndigheter som hanterar arbetslöshetsförsäkringen har små incitament att ingripa mot arbetslösa som inte uppfyller reglerna, eftersom den arbetslöse kanske inte bryter mot vistelselandets regler eller praxis. Vidare kan reglerna vara så olika utformade, att länder saknar uppbyggda kontrollrutiner för andra länders regler.

Det ligger också ett viktigt principiellt problem inbyggt i systemet med export av arbetslöshetsersättning. Det illustreras av en del fall i fråga om svenska personer som bor nära Norge. Ett vanligt förekommande krav för att inte få a-kassan indragen är att den arbetslösa är beredd att acceptera ett sk. lämpligt arbete som hänvisas av den myndighet som hanterar de arbetslösa. Det finns åtskilliga kriterier för vad som är ett lämpligt arbete, men det som här är av intresse gäller pendling och därmed avstånd till bostadsorten. I Sverige gäller i det hänseendet att den arbetslösa måste söka alla lediga arbeten i hela landet från den första dagen av arbetslöshet. På den grunden har

arbetslösa i Sverige redan blivit hänvisade arbeten i Norge. Om man inte accepterar det hänvisade arbetet riskerar man att få a-kassan indragen.

Det som många idag uppfattar som en rätt för den arbetslöse att exportera a-kassan i tre månader till annat land, kan alltså likaväl omvandlas till en skyldighet att acceptera lämpligt arbete i annat land. Eftersom Norden redan är en gemensam arbetsmarknad, ligger det nära till hands att arbetslöshetsmyndigheterna i de nordiska länderna i sin praxis börjar se Norden som det område inom vilket man måste söka jobb för att inte få a-kassan indragen.

Detta förutsätter i någon mån att de nordiska länderna bestämmer sig för att införa denna princip gemensamt. I annat fall uppstår en obalans i hur många arbets sökande de olika länderna har att hantera.

Om Norden blir en gemensam arbetsmarknad i arbetslöshetsförsäkringens mening (se ovan) så kommer det att katalysera en harmonisering av regler och villkor i försäkringen. Det gäller inte bara ersättningsnivåer och ersättningsvillkor, utan fast mer regler och praxis för kontroll och sanktioner. Det ställer fackliga organisationer inför ett dilemma. Å ena sidan ligger det i arbetstagarnas intresse att få tillgång till större arbetsmarknader eftersom man då får fler jobb möjligheter, Å andra sidan gäller, att de krav som ställs upp för lämpligt arbete (t ex pendlingsavstånd, lägsta lön, utbildning etc) i princip säger vad den arbetslösa måste acceptera. Mister man a-kassan om man inte accepterar ett jobb med en lön på 13 000 SEK per månad, så kommer lägstalönerna förr eller senare att tryckas ned till den nivån. Den här mekanismen gör det så mycket mer angeläget att de nordiska fackliga organisationerna agerar gemensamt i relation till harmoniseringen av arbetslöshetsförsäkringarna.

3.4 Största gränshindren i a-kassan

NFS framhöll, i sitt gränshinderbrev till de nordiska parlamentarikerna i april 2012, tre gränshinder som borde prioriteras i arbetet med att avskaffa gränshinder. Det ena av dem rör a-kassan:

”Oflexibla regler inom arbetslöshetsförsäkringen gör att gränspendlare och människor som flyttar inom Norden riskerar att ”åka ur” arbetslöshetsförsäkringen eller få drastiskt minskad ersättning vid arbetslöshet, på grund av flytt eller arbete på andra sidan gränsen. Problemen uppstår när varje enskilt lands regelverk krockar med ett annat lands regelverk. Därför måste de nordiska systemen för arbetslöshetsförsäkring samordnas bättre.”³

Formuleringen är medvetet vag, då regelverken kring arbetslöshetsförsäkringarna är komplicerade och det är inte lätt att på några få rader specificera vad som bör ändras. Troligen är det också så, att det inte finns en enkel lösning. Det är flera problem och flera lösningar som måste till.

Svenska a-kassornas samorganisation svarar per mail på frågan om vilka gränshinder de prioriterar i a-kassan, så här:

”SO har identifierat många problem som en sökande som tar arbete i ett annat nordiskt land kan råka ut för. Här kommer några som borde prioriteras.

---

³ Ur NFS Gränshinderbrev till nordiska parlamentariker, april 2012.

1. Länderna inom Norden har olika arbetslöshetsförsäkringssystem vilket innebär att en gränsarbetare/öakta gränsarbetare som inte har skaffat information innan han/hon börjar arbeta i ett annat land kan få glapp i försäkringsperioden. Ett glapp i försäkringsperioden innebär att när arbetet i det andra landet upphör och den sökande söker ersättning i Sverige så uppfyller han/hon inte ett medlemsvillkor och kan enbart få grundbelopp. Sverige skulle behöva en **hjälpregel som kan "läka" korta glapp**. Danmark har en 8 veckorsregel som fungerar bra.

2. IAF har en föreskrift IAFFS 2010:3 som anger att **en helt arbetslös gränsarbetare / öakta gränsarbetare måste vara ersättningsberättigad för att kunna få inträde** i en svensk a-kassa. Om den sökande t.ex. får ett avgångsvederlag från sitt tidigare arbetsland kan inträde i en svensk a-kassa inte beviljas förrän tid med avgångsvederlag är slut. Detta innebär att en sökande får glapp i försäkringsperioden och ramlar ner på grundbelopp.

3. **Permitteringstid i Norge eller Finland redovisas inte som arbetad tid** på U-intygen vilket innebär att om permitteringstiden har varat längre än 6 månader när anställningen i Norge eller Finland upphör uppfyller den sökande inte något arbetsvillkor vid återkomst till Sverige och har därmed inte rätt till arbetslöshetsersättning.

4. **NAV redovisar inte arbetsavklaringspeng som försäkrad tid** i Norge. Detta innebär att om någon har varit sjukskriven över ett år och därefter fått arbetsavklaringspeng i Norge så är hela perioden överhoppningsbar enligt svenska regler men den sökande får glapp i försäkringsperioden. Glapp i försäkringsperioden innebär att personen inte uppfyller det svenska medlemsvillkoret vid återkomst till Sverige och har rätt till enbart grundbelopp.

5. Sökande som får korta **timanställningar** i Danmark är **administrativt betungande** både för svenska och danska a-kassor.⁴

Detta är bara den svenska a-kasseorganisationens prioriteringar, men noterbart är att fyra av de fem gränshinder de nämner, hamnar alla inom NFS formulering om att människor riskerar att "åka ur" arbetslöshetsförsäkringen eller få minskad arbetslöshetsersättning på grund av olika regler och tillämpningar.

3.5 Den svenska a-kassan har ingen 8-veckors-regel

I Nordiska Ministerrådets expertrapport "Gränshinder i Norden på social- och arbetsmarknadsområdet"⁵, som lämnades till Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsliv och Nordiska ämbetsmannakommittén för social- och hälsopolitik 2012, tas hindret upp som B12 (Gränshinder nr 4) "Krav på att omfattas av olika länders arbetslöshetsförsäkring utan avbrott för att inte riskera lägre arbetslöshetsersättning". Hindret drabbar svenska medborgare som pendlar till ett annat nordiskt land, eller som flyttar till ett annat land för arbete och sedan flyttar hem igen, som när de blir arbetslösa finner att de inte är berättigade till den högre inkomstförsäkringen på grund av att de har ett glapp mellan medlemskapet i den svenska och den andra a-kassan.

Finska, danska och isländska a-kassor accepterar några veckors bruten försäkringsperiod när man rör sig mellan ländernas socialförsäkringssystem. Problemet är ej heller relevant för norska medborgare, då dessa automatiskt omfattas av folketrygden om de

⁴ Stort tack till Eija Loijas på Arbetslöshetskassornas Samorganisation, SO

⁵ <http://www.norden.org/sv/publikationer/publikationer/2012-002>

bor i Norge. Problemet förefaller således gälla enbart svenskar som återvänder till Sverige efter en tids arbete i annan medlemsstat.

Många svenska gränspendlare löser problemet genom att helt enkelt inte gå ur sin svenska a-kassa, det vill säga de betalar hellre dubbelt a-kassemedlemskap än riskerar att mista sin inkomstförsäkring på grund av ett kort glapp mellan medlemskapen.

Expertgruppen föreslog ett förtydligande i lagstiftningen, och hänvisade till den danska åtta-veckors-regeln som vägledning. Man påpekade också att den nuvarande rättspraxisen i Sverige att den som behållit sitt medlemskap i en svensk a-kassa utan att ha omfattats av arbetslöshetsförsäkringen i arbetslandet, kan få rätt till inkomstrelaterad ersättning i Sverige, då man ansåg att detta strider mot principen i förordning 883/2004 om att en person endast kan omfattas av ett lands lagstiftning, som huvudregel av lagstiftningen i det land där han eller hon arbetar. Rättspraxisen gäller ett fall där en person som aldrig gick ur den svenska a-kassan ansågs uppfylla kraven för medlemskap även efter en period i utlandsjobb, då personen ju aldrig lämnat a-kassan.

Även Nordiska rådet har uppmärksammat de nordiska länderna på de problem som uppstår när en arbetstagare rör sig mellan olika länders arbetslöshetsförsäkringar. I Nordiska rådets rekommendation nummer 15/2012 uppmanas länder kryptiskt "at koordinere reglerne om arbejdsløshedsforsikringer, således at medlemmer ikke mister sine rettigheder og anciennitet, ved at flytter hjem efter år i udlandet". Nordiska rådet ger alltså ingen vägledning i frågan om vilket lands regler som skall gälla, utan pekar på behovet av koordinering.

Lösningen torde ligga i att förtydliga hur gränspendlare ska kunna uppfylla intentionen i lagstiftningen genom att införa en regel gällande övergång mellan två länders a-kassor i den svenska lagstiftningen, exempelvis liknande åtta-veckors-regeln i Danmark.

3.6 Hinder för inträde i den svenska a-kassan

Som svenska SO också nämner, finns det några hinder för inträde i den svenska a-kassan, när personen som söker inträde kommer från arbete i ett annat medlemsland och inte är ersättningsberättigad. Ett sådant känt hinder är avgångsvederlag. En person som har avgångsvederlag i Sverige anses inte vara arbetslös och har inte rätt till ersättning. Först när avgångsvederlaget "är slut" kan personen begära a-kasseersättning. I Danmark räknas en person som fått avgångsvederlag inte längre som anställd, utan den personen är arbetslös. Således kan det inträffa en situation när en svensk gränsarbetare blivit uppsagd och fått avgångsvederlag från sitt arbete i Danmark, att personen inte är berättigad till inträde i den svenska a-kassan, eftersom personen inte är berättigad till ersättning från den svenska a-kassan under tiden med avgångsvederlag. Detta blir först ett problem när personen så småningom inte längre har avgångsvederlag, och glappet mellan medlemskapet i danska a-kassan och medlemskapet i svenska a-kassan innebär att personen endast är berättigad till grundersättning från svenska arbetslöshetsförsäkringen.

Samma situation kan också uppkomma på grund av andra orsaker, till exempel att personen studerar vid en olycklig tidpunkt mellan två a-kasse-medlemskap.

Detta hinder skulle inte kunna lösas av en 8-veckors-regel, eftersom tiden med avgångsvederlag eller studier ofta pågår längre än några veckor. För att lösa detta hinder behöver det bli lättare att få inträde i en svensk arbetslöshetskassa efter arbete i en

annan medlemsstat även i det fall att man inte är arbetslös och ansöker om ersättning. Detta kräver förändringar, både inom de föreskrifter som gäller och i förhållandet mellan regler för medlemskap och regler för arbetslöshetsförsäkring.

3.7 Hur många drabbas?

Det är mycket svårt att göra en uppskattning av hur många nordbor som drabbas av olika gränshinder i a-kassan. Enligt AEA, Akademikernas erkända a-kassa i Sverige, har 23% av deras medlemmar som beviljades grundbelopp 2012, eller 22 personer, råkat ut för ett av de gränshinder som omnämns. Det verkliga antalet är sannolikt flera gånger högre, då många vänder sig till ALFA-kassan, som betalar ersättning till dem som saknar medlemskap. En försiktig uppskattning skulle kunna vara att omkring 100 personer får endast grundbelopp från den svenska a-kassan, varje år, på grund av avsaknaden av en 8-veckors-regel samt på grund av kraven för inträde. Det är dock en mycket osäker uppskattning.

3.8 Andra identifierade gränshinder⁶

Långa handläggningstider vid NAV i Norge för gränsarbetare

Arbetskrav i Norge förhindrar rätt att tillgodoräkna sig tidigare arbete i Sverige i arbetslöshetsförsäkringen

Otydlighet gällande vilket lands a-kassor man skall vara med i

En gränsarbetare som blir arbetslös under en sjukperiod får inte ersättning när han eller hon återfår en del av arbetsförmågan

Rätt till arbetslöshetsersättning efter period med exempelvis arbetsavklaringspenger från Norge

Bosättningskrav begränsar rätt till a-kassa i Norge

Svårt att få arbetslöshetsersättning på deltid i Norge om man är deltidssjukskriven

Reglerna rörande arbetslöshetsförsäkring för timanställda gränsarbetare är komplicerade

Åldersgräns för inträde i en arbetslöshetskassa

Ytterligare krav på utfört arbete för att kunna sammanlägga arbets- och försäkringsperioder från ett annat land vid ansökan om arbetslöshetsersättning

Helsingforsavtalet, artikel 14

De fördragsslutande parterna skola eftersträva att bevara och ytterligare utveckla den gemensamma nordiska arbetsmarknaden efter de riktlinjer som uppdragits genom tidigare överenskommelser. Arbetsförmedling och yrkesvägledning skola samordnas. Utbytet av praktikanter skall vara fritt. Likformighet beträffande nationella regler rörande arbetarskydd och liknande frågor bör eftersträvas.

⁶ Uppgifterna baseras på **SOU 2011:74 "I gränslandet - social trygghet vid gränsarbete i Norden". Delbetänkande av parlamentariska socialförsäkringsutredningen, Stockholm 2011** samt **Gränshinder i Norden - sammanfattande beskrivning av gränshinder med lösningsförslag, Helsingfors 2012.**

4 Sjukförsäkringen – till för alla?

4.1 Sjukförsäkringen i de nordiska länderna

Socialförsäkringarna i Norden är i hög grad knutna till inkomster, men några förmåner är i några länder kopplade till bosättningen, det vill säga att förmånstagaren ska vara stadigvarande bosatt i det aktuella landet. Problem uppstår när en arbetstagare bor i ett land där sjukförsäkringen är kopplad till inkomst, men arbetar i ett land där sjukförsäkringen är kopplad till boendet.

4.2 Den finska fyramånadersregeln

I Finland är bland annat sjukförsäkringen grundad på bosättning i Finland, det vill säga endast boende i Finland har rätt till sjukförmåner. Med boende i Finland avses stadigvarande bosättning. Om en EU/EES-medborgare inte bor i Finland kan den ändå försäkras via den så kallade fyramånadersregeln, som innebär att man kan upparbeta rätt till förmån på basis av sitt arbete genom att arbeta minst 18 timmar i veckan och om arbetsförhållandet ska fortgå under längre tid än fyra månader. Regeln är formulerad så att personen har rätt till ersättning från första dagen om arbetsvillkoret uppfylls och arbetet ska pågå längre tid än fyra månader. Regeln innebär att säsongarbetare och sommarjobbare ofta inte uppfyller villkoren. Situationen drabbar även arbetspendlare med kortare kontrakt.

I korthet innebär hindret att en person som pendlar från Sverige till Finland under sommaren för att sommarjobba eller säsongarbete, och råkar bli sjuk vid något tillfälle, inte har rätt till sjukersättning vare sig från Finland eller från Sverige. Från Sveriges sida menar man att personen arbetar i Finland och därför borde vara försäkrad där. Och från finskt håll hävdar man att personen har ett för kort anställningskontrakt alternativt arbetar i för liten omfattning för att ha rätt till förmån vid sjukdom.

Både i Finland och på nordisk nivå har fyramånadersregeln identifierats som ett gränshinder. Regeln berör även andra förmåner såsom barnbidrag och bostadsbidrag. Enligt den nordiska expertgruppens slutrapport om gränshinder krävs det en lagändring i finsk lagstiftning för att lösa gränshindret. En arbetsgrupp i Finland, SOLMU IV, lade den 19 oktober 2012 fram ett förslag⁷ på en sådan ändring i finsk lagstiftning, men ännu är det inte beslutat om.

4.3 Deltidssjukskriven person som börjar arbeta deltid i ett annat land än arbetslandet

Arbetsliv i Norden rankade 2011 detta gränshinder som det näst allvarligaste av alla gränshinder, med orden: "De som är deltidssjukskrivna i ett land kan inte ta ett deltidsarbete i ett annat land utan att mista sjukpenningen. Minsta arbete i ett annat land medför byte av socialförsäkringsland, vilket i sin tur medför konsekvenser för sjukskrivningen"⁸.

Även expertrapporten "Gränshinder i Norden på social- och arbetsmarknadsområdet" tar upp problemet som "B6 (Gränshinder 31)". Problemet sammanfattas där så här:

⁷ Pressmeddelande från finska social- och hälsoministeriet den 19 oktober 2012; "Arbetsgrupp: "Den sociala tryggheten för personer som flyttar till eller från Finland måste göras klarare" <http://www.stm.fi/sv/pressmeddelanden/pressmeddelande/-/view/1836094>

⁸⁸⁸ Arbetsliv i Norden, 16 juni 2011 "De tio allvarligaste gränshindren", Björn Lindahl.

”Enligt EU-förordning 883/2004 ska en person omfattas av ett lands lagstiftning och då som regel lagstiftningen i det land där arbetet utförs. De så kallade lagvalsbestämmelserna reglerar också situationen då personen normalt arbetar i två eller flera medlemsstater. Om personen börjar arbeta deltid i ett annat land kan det innebära problem med fastställandet av lagval och fortsatt rätt till kontantersättning.”

I korthet beror problemet av dels att enbart ett lands lagstiftning ska gälla vid varje given tidpunkt, dels att sjukskrivning likställs med arbete, vilket innebär att en person som är deltidssjukskriven i ett land och arbetar deltid i ett annat land, anses ”arbeta” i båda länderna – när det kommer till lagvalsbestämmelserna.

Expertgruppen föreslår att länderna kan komma överens om att ett annat lands lagstiftning ska gälla, och poängterar också att en sådan överenskommelse innebär att inblandade arbetsgivare då ska betala arbetsgivaravgifter i det landet förstås. I övrigt hänvisar expertgruppen till de föreslagna ändringarna i lagvalsbestämmelserna. Således kan det vara så att detta problem delvis är löst i och med att man löste situationen vid deltidsarbete i två länder.

4.4 Studerande som studerar i ett annat land i Norden

Ur ett fackligt perspektiv kan det tyckas underligt att ta upp ett problem som enbart rör studenter. Men i Norden är det vanligt för fackförbunden att rekrytera sina medlemmar redan under studietiden. Idag finns det mer än 200 000 högskolestudenter som valt att bli studerandemedlemmar i den fackliga rörelsen i Norden. Det är således naturligt att fundera också kring studenternas gränshinder, särskilt som studenter är en grupp som rör på sig, att studera utomlands eller sommarjobba utomlands är inte bara en möjlighet, utan i stor utsträckning en självklarhet för många studenter.

När det gäller studerande, fastslår förordning 987/2009 att deras bosättningsort avgörs av var de har sina huvudsakliga intressen, och i den avvägningen kan studentens inkomstkälla vara avgörande. Enligt förordning 883/2004 avgör i sin tur bosättningsorten av vilket lands lagstiftning personerna ska omfattas när det gäller socialförsäkringarna. För studenter med studiemedel från hemlandet och som extraarbetar under sin vistelse i ett annat nordiskt land, blir det så inte helt självklart.

En mer ingående beskrivning av hindret finns i expertrapporten ”Gränshinder i Norden på social- och arbetsmarknadsområdet”, där hindret är upptaget under B2 (Gränshinder nr 19B). Expertgruppen anser att ikraftträdandet av förordning 883/2004 för alla nordiska länder bör avvaktas innan några lösningsförslag tas fram. Man pekar också på myndigheternas plikt att samarbeta när det gäller personer där man inte är eniga om var personen har sina huvudsakliga intressen och var den ska anses vara bosatt.

5 Föräldraledighet – en självklarhet?

De nordiska länderna har alla en väl utbyggd föräldraförsäkring. I kombination med en väl utbyggd barnomsorg har det också lett till ett högt arbetskraftsdeltagande bland både män och kvinnor. Det är en unik del av den nordiska välfärdsmodellen.

I en situation när många unga rör sig över de nordiska gränserna, och bildar relationer över nationsgränserna, i allt högre utsträckning, blir det viktigt för att upprätthålla den nordiska välfärdsmodellen att föräldraledighet och förmåner i samband med föräldraskapet fungerar även för de som rör sig över våra gränser. Ur individens synvinkel är det viktigt att föräldraförsäkringen fungerar, även om det senaste jobbet innan föräldraledigheten var på andra sidan sundet, bron eller gränsen. Oavsett om senaste jobbet var på pendlingsavstånd, eller om föräldraledigheten också innebär en flytt hem, tillbaka över gränsen.

Men när Arbeidsliv i Norden 2011 gjorde en lista på de tio allvarligaste gränshindren i Norden, gällde två av gränshindren, nummer 9 respektive 10 på listan, föräldraledighet⁹. Nummer 9 gällde specifikt Norge, där pappans rätt till pappaledighet är avhängig mammans rätt till mammaledighet. Nummer 10 gäller hela Norden, föräldralediga i de nordiska länderna har svårt att avbryta föräldraledigheten för att ta ett jobb i ett annat nordiskt land, då det får till konsekvens att rätten till föräldrapenning ändras till grundnivå.

De unga som rör sig i Norden gör det inte bara på grund av jobb och relationer. Många av dem lämnar sitt hemland för att studera, till exempel i ett annat nordiskt land. Utbildning är viktigt i Norden, vi utbildar en hög andel av vår befolkning och i flera av de nordiska länderna går i stort sett varannan gymnasieelev vidare till högskolestudier i någon form. Språkgemenskapen innebär att det är relativt enkelt att studera och arbeta i ett annat nordiskt land, och våra länders relativa litenhet innebär att det är en stor fördel för både studenter och arbetstagare att kunna välja utbildning och arbete inom hela Norden. Det har därför uppstått många mer eller mindre formella samarbeten och starka band mellan lärosätena i de olika länderna. Både vad gäller grundutbildningssamarbeten och samarbeten mellan forskare.

Det är alltså mycket positiv rörlighet inom Norden, unga som pendlar och flyttar för kärlek, jobb och studier. Men för att dessa rörelser ska löpa problemfritt för individen, för att vi ska kunna dra nytta av varandras arbetsmarknader och universitet, och bidra med kunskap och erfarenhet, så måste gränshindren inom föräldraförsäkringen lösas.

5.1 Den norska faderskvoten

Tidningen Arbeidsliv i Norden uppmärksammade 2011 den norska faderskvoten, eller pappamånaderna, som ett av de 10 allvarligaste gränshindrena i Norden. Hindret finns även upptaget i den nordiska gränshinderdatabasen¹⁰ som förvaltas av Nordiska Ministerrådet.

Gränshindret innebär i korthet att en nybliven pappa, med upparbetad rätt till föräldraledighet i Norge, inte har rätt till de 12 veckor faderskvot som är förbehållna fadern i den norska föräldraförsäkringen, såvida inte även modern har en upparbetad

⁹ Arbeidsliv i Norden, (2011) 16 juni, Björn Lindahl, "De tio allvarligaste gränshindren"

¹⁰ <http://www.norden.org/sv/nordiska-ministerraadet/samarbetsministrarna-mr-sam/graenshindersarbete/graenshinder/raett-till-norsk-fedrekvote>

rätt till föräldrapenning i Norge. Problemet drabbar således de fäder med arbete i Norge som väljer att skaffa barn tillsammans med en mamma som arbetar i ett annat (nordiskt) land, och därför inte har någon upparbetad rätt till föräldrapenning i Norge. Problemet innebär också att till exempel en svensk eller dansk byggarbetare som arbetar i Norge, och får barn med sin partner i hemlandet, inte kan få ersättning från sin norska socialförsäkring under pappamånaderna.

2005 skrev Fríða Rós Valdimarsdóttir en rapport¹¹ för Jämställdhetscentret på Island, som sponsrades av Nordiska Ministerrådet under det isländska ordförandeskapet 2004, som belyste föräldraförsäkringen i de nordiska länderna. I den rapporten kritiserar hon det norska systemet att mannens föräldraledighet är knuten till kvinnans rätt till föräldraledighet hårt. Hon skriver bland annat att ”när man knyter männens rätt till föräldraledighet vid kvinnans deltagande på arbetsmarknaden minskar myndigheterna föräldraledighetens effektivitet. [...] Man kan se det som ironiskt att eftersom kvinnans ställning på arbetsmarknaden är svagare, minskar den effekt som pappaledigheten skall ha för att jämna könen ställning – åtminstone med hänsyn till dessa begränsningar i lagstiftningen.”

Under 2012 presenterades en rapport, Gränshinder i Norden på social- och arbetsmarknadsområdet, av en expertgrupp under Nordiska ministerrådets ämbetsmannakommitté för social- och hälsofrågor. I rapporten diskuterades ett flertal olika gränshinder, så även faderskvoten. Expertgruppen ansåg att problemet skulle kunna lösas ”med tolkning av artikel 5.a i förordningen 883/2004” när den blir tillämplig i Norge. Denna bestämmelse förutsätter att den behöriga medlemsstaten beaktar liknande förmåner enligt en annan medlemsstats lagstiftning eller inkomster i en annan medlemsstatlagstiftning som om dessa hade erhållits i enligt den egna medlemsstatens lagstiftning eller i den egna medlemsstaten. Moderns rätt till föräldrapenning i ett annat nordiskt land borde därför ha likvärdig betydelse som moderns rätt till föräldrapenning i Norge enligt norsk lagstiftning. Förordning 883/2004 började gälla i Norge juni 2012. I Nordiska ministerrådets gränshinderdatabas¹² står problemet dock fortfarande som ”under behandling”. Det är alltså oklart om problemet lösts eller ej.

Förordning 883/2004, artikel 5.a

Om enligt den behöriga medlemsstatens lagstiftning förmånerna från det sociala trygghetssystemet eller andra inkomster har vissa rättsverkningar, skall de relevanta bestämmelserna i den lagstiftningen också tillämpas på motsvarande förmåner som förvärvats enligt en annan medlemsstats lagstiftning, eller på inkomster som förvärvats i en annan medlemsstat.

¹¹ ”Nordiska erfarenheter av föräldraledigheter och dess inverkan på jämställdhet mellan kvinnor och män”, (2005) Fríða Rós Valdimarsdóttir, The Centre for Gender Equality, Akureyri, Iceland

¹² www.norden.org/granshinder

	Sverige	Danmark	Finland	Norge	Island
Möjlighet att ta ut föräldraledighet	Tills barnet fyllt 8	Tills barnet fyllt 9	Tills barnet fyllt 2	Tills barnet fyller 3	Inom 18 månader från födsel
Antal tid	480 dagar	46 veckor, som går att förlänga med 8 eller 14 veckor. 14 veckor är förbehållna mamman i samband med födsel	317 vardagar (Moderska pspenning + faderskaps penning + föräldrarenning	49 veckor med 100% eller 59 veckor med 80% ersättning. (1 juli 2013)	9 månader
Pappamånader/dylikt	JA, 60 dagar	Endast två veckors pappadagar	JA, 54 vardagar, om föräldrarna bor ihop	JA, 14 veckor (1 juli 2013)	JA, 3 månader
Möjlighet till samtidig föräldraledighet	JA Max 30 "dubbel-dagar"	JA	JA, 18 vardagar av faderskapsledigheten kan tas ut när mamman är hemma. Föräldrarna kan inte vara hemma samtidigt med föräldrarenning	JA 18 veckor med 100% eller 28 veckor med 80% ersättning. (1 juli 2013).	Ingen uppgift

5.2 Lägre ersättning vid föräldraledighet till följd av studiestöd från "fel" land

I våra nordiska länder har vi en studentpopulation på uppemot 1 miljon, varav ungefär 400 000 i Sverige, 200 000 i Norge, 270 000 i Finland och över 100 000 i Danmark. Medianåldern på de nordiska studenterna är något högre än medianåldern i EU. I Sverige är ungefär 20 % av studenterna föräldrar, och det är rimligt att anta att studenter i övre 20-årsåldern funderar över inte bara ett arbete efter studierna, utan även familjebildning.

För en person som väljer att studera, antingen genom att pendla eller om de väljer att flytta till ett annat nordiskt land för studier, omfattas fortfarande av det första landets socialförsäkring. Detta skiljer således studenter från dem som väljer att pendla eller

flytta till ett annat land p g a arbete. Det får till effekt både att studenter i samma land får olika villkor under studietiden, men också att studentens ursprungsland tar större ansvar för studenten jämfört med de arbetande som gör samma val. Liksom det ger upphov till en del gränsdragningsproblem då studenter i flera fall väljer att extraarbeta vid sidan av studierna.

När det kommer till föräldrapenning, har alla de nordiska länderna någon koppling till inkomst innan födseln, och det gäller även när studenter blir föräldrar. Utöver den inkomstbaserade delen, kan i Island, Sverige och Finland även bosättning ge upphov till rätt till föräldrapenning i viss omfattning. Systemen fungerar dock mycket olika i länderna. Om en student från ett nordiskt land studerar i ett annat nordiskt land och gör detta på det första landets studiemedel, och därefter får barn och stannar kvar i det andra landet med barnet, får hon inte ersättning från det första landets föräldraförsäkring utan får vända sig till det andra landets socialförsäkring. När hon var student bodde hon visserligen i det andra landet, men på grund av att studiemedlet kom från det första landet uppstår problem. De exakta konsekvenserna ser olika ut i de olika länderna. I Finland får en person som studerat i fyra månader med finskt studiemedel innan födseln rätt till föräldrapenning. Det gäller dock inte om de studerat med svenskt eller norskt studiemedel till exempel. Det ska också sägas att expertgruppens beskrivning inte går in i detalj.

Expertgruppen menar att hindret kommer att lösas med tillämpning av 883/2004, artikel 5a, då det skulle innebära att studiestöd från ett annat nordiskt land jämföras med det egna landets studiestöd. 883/2004 gäller från 1 maj 2010 i EU-länderna, och även Norge och Island kommer att införa den.

Helsingforsavtalet, artikel 15

De fördragsslutande parterna skola verka för att medborgare i ett nordiskt land vid vistelse i annat nordiskt land skall i största möjliga utsträckning komma i åtnjutande av de sociala förmåner, som må utgå i vistelselandet till dess egna medborgare.

5.3 Andra identifierade gränshinder

Barn i Sverige är berättigade till barnbidrag. Barnbidrag i Sverige är inte behovsprövat och har inte med föräldrarnas inkomster att göra, utan det är ett bidrag till barnet. På Försäkringskassans hemsida står det mycket tydligt ”Barn som bor i Sverige har rätt till barnbidrag”¹³. Detta gäller dock inte barn till personer som bor i Sverige för att de studerar. Enligt Försäkringsbalken, kap 5, §7. För nordbor som studerar i Sverige, och under studietiden får barn, så innebär det att deras barn inte har rätt till barnbidrag. Detta problem har bland annat belysts i skriften ”Historien om Jyrki och Jóhanna – en vanlig familjs liv i ett Norden med gränser” som getts ut av Nordiska ministerrådet¹⁴. De har heller inte rätt till övriga förmåner som baseras på bosättning, såsom föräldrapenning på lägsta- och grundnivå, bostadsbidrag, m.m.

Det går inte att temporärt avbryta sin föräldraledighet i ett land för att ta ett jobb i ett annat nordiskt land. Det kommer ur principen om att man ska vara socialförsäkrad i det land man arbetar i. Följden av att man tar arbete i ett annat nordiskt land blir således att man ramlar ner på grundnivå när man försöker återuppta föräldraledigheten.

¹³ Forsäkringskassan.se 2012-08-23 samt faktabladet ”Barnbidrag och flerbarnstillägg”

¹⁴ Historien om Jyrki och Jóhanna, Nordiska ministerrådet, Köpenhamn 2011. ISBN 978-92-893-2271-3

Dagar med ersättning vid föräldraledighet avräknas olika i de nordiska länderna, detta problem har uppmärksammats i Öresundsregionen då man i Sverige kan vara föräldraledig 7 dagar i veckan, medan den danska veckan har 5 dagar.

6 De viktigaste gränshindren att avskaffa så snart som möjligt

Självklart bör alla omotiverade gränshinder avskaffas snarast möjligt. NFS vision är att Norden lagom till firandet av den gemensamma arbetsmarknadens 60-års-dag 2014 ska ha avskaffat samtliga gränshinder som rör arbetstagarna och arbetsmarknaden.

För att avskaffa ett gränshinder krävs ofta en stor insats av flera länder. Ofta lyckas man avskaffa endast ett par gränshinder på ett år, vilket vittnar något om svårigheterna. Därför är det viktigt att prioritera rätt bland alla gränshinder som finns att avskaffa, så att alla resurser fokuseras där de gör bäst nytta.

NFS önskar att det nordiska samarbetet prioriterar gränshinder inom arbetslöshetsförsäkringen i det fortsatta arbetet. I tider av ekonomisk turbulens ökar arbetslösheten, och med den ökar också individernas intresse av en fungerande arbetslöshetsförsäkring. Det är därför troligt att just avsaknaden av trygghet vid arbetslöshet efter ett arbete i ett annat nordiskt land, är ännu mer avskräckande i mera oroliga tider. Det skulle betyda att även om gränshindren i a-kassan i vanliga fall avskräcker några från att söka arbete på andra sidan gränsen, så avskräcker det ännu fler när tiderna blir sämre. Samtidigt är det just i tider av ökande arbetslöshet som det blir extra viktigt att människor vågar söka sig längre bort för arbete. Därför bör gränshinder inom arbetslöshetsförsäkringen prioriteras i det politiska arbetet.

7 Hur kan vi lösa gränshinder så snabbt som möjligt?

Nordiska ministerrådets Gränshinderforum har sedan 2006 bedrivit ett aktivt lösningsarbete på gränshinderområdet. Även inom EU finns det ett aktivt gränshinderarbete där de nordiska länderna deltar, till exempel genom SOLVIT men också genom lagstiftningsarbetet. I Norden har vi också, som tidigare påpekats, haft en vision om en gemensam arbetsmarknad sedan 50-talet. Trots detta aktiva arbete går det långsamt framåt vad gäller lösningar på gränshinder.

7.1 Tre problem:

1. Man ägnar sig åt att skapa gränshinder i större utsträckning än man löser gränshinder, ofta omedvetet.
2. Lösningsarbetet fokuserar på små detaljer snarare än stora penseldrag. Istället för att åtgärda att de nationella systemen är uppbyggda med endast medborgaren i landet i åtanke, så försöker man omtolka lagstiftningen eller föra in särskilda regler och undantag.
3. Gränshinderarbetet har för låg politisk prioritet.

Det är också så förskaffat, att gränshinder inte uppmärksammas förrän någon har råkat ut för dem. Ibland krävs det till och med att flera ska ha hamnat mellan samma stolar, för att ett gränshinder ska uppmärksammas. Det betyder, tillsammans med att gränshinderarbetet i Norden går mycket långsamt, att många problem förblir olösta under lång tid. Trots att alla inblandade har goda intentioner och god vilja.

7.2 Vad kan politikerna göra?

7.2.1 *Samordning av regelverken innan nya lagar införs*

Sveriges nordiska samarbetsminister har föreslagit att de nordiska länderna regelbundet informerar varandra om kommande lagändringar, i god tid, så att de andra länderna kan reagera om en ny lagstiftning riskerar att skapa ett nytt gränshinder. Detta kan ske till exempel genom ett slags nordiskt remissförfarande redan tidigt i lagstiftningsprocessen. Danska Folketinget beslöt i samband med gränshinderdebatterna i april 2012 att det i Danmark ska utarbetas klara rutiner som säkrar att alla lagförslag på områden där det finns gränshinder, först värderas gentemot annan nordisk lagstiftning innan de läggs fram för Folketinget. Att förhindra att fler gränshinder uppkommer måste vara en högt prioriterad uppgift i lagstiftningsarbetet. Inte minst när de enskilda länderna ställs inför ny EU-lagstiftning. Således bör alla länder i Norden snarast möjligt införa rutiner som säkrar att inga nya gränshinder uppkommer. Den nyligen av Nordiska rådet rekommenderade gränshinderombudsmannainstansen skulle kunna ha en roll i detta.

7.2.2 *Prioritera några få gränshinder högt*

Så länge gränshinderarbetet läggs ut på enstaka tjänstemän på de enskilda myndigheterna eller perifera grupper, så kommer lösningsarbetet att inskränka sig till vad som är möjligt mer eller mindre inom gällande ramar. Men flera gränshinder beror på att bärande principer i våra socialförsäkringssystem skiljer sig åt, till exempel huruvida det är bosättningsställe eller arbetsställe som kvalificerar individen till en viss förmån. Dessa gränshinder måste lösas på en högre politisk nivå, där politikerna kan föreslå nya bärande principer eller formulera undantag för de situationer som är önskvärda. Det innebär att gränshinderarbetet måste prioriteras högre på regeringsnivå.

Men det finns många gränshinder, och alla kan inte prioriteras samtidigt på politisk nivå. Genom att prioritera ett eller några få gränshinder åt gången, kan det politiska arbetet koncentreras och fokuseras. Det är bättre att göra en reell insats för att lösa ett gränshinder, än att lägga lite fokus på många gränshinder.

7.2.3 Se till att det finns statistik över rörligheten på arbetsmarknaden

Omfattningen av rörligheten på arbetsmarknaden är svår att mäta. Men det behövs siffror, svart på vitt, över hur rörligheten faktiskt ser ut och utvecklas. NordStat, som hittills stått för de få siffror om rörligheten på den nordiska arbetsmarknaden, behöver få fortsatt förtroende och fortsatt finansiering för sitt arbete. Ju mindre tillförlitlig statistik som finns, desto svårare blir det för politiker att ta beslut gällande gränshinderfrågor och nordisk migration.

7.2.4 Följa upp arbetet som påbörjats på nordisk nivå

På nordisk nivå arbetar Gränshinderforum, och även flera av ämbetsmannakommittéerna, aktivt med gränshinderarbetet. Information om gränshinder samlas också in av Hallå Norden, och ibland även av de regionala informationstjänsterna. Det är viktigt att detta arbetas tas till vara, och att dubbelarbete sker i så liten utsträckning som möjligt. Det svenska ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet ser just nu över hur man kan organisera gränshinderarbetet och den nya ombudsmannainstans som Nordiska Rådet tog beslut om på sin 64 session hösten 2012. Det är förstås bra, men länderna behöver också se till att följa upp den stora gränshinderrapport som presenterades våren 2012. I expertrapporten ”Gränshinder i Norden på social- och arbetsmarknadsområdet” finns både förslag till lösningar, men man pekar också ut några gränshinder som bör lösas i och med implementeringen av 883/2004 samt den nya nordiska sociala konventionen. Information om detta måste nå myndigheterna och den personal som ska följa de nya regelverken.

Helsingforsavtalet, artikel 2

Vid utformningen av lagar och andra rättsregler i de nordiska länderna skall medborgare i de övriga länderna behandlas lika med landets egna medborgare. Det gäller inom samarbetsöverenskommelsens tillämpningsområde. Undantag från första stycket kan dock göras, om krav på medborgarskap är grundlagsfäst, nödvändigt på grund av andra internationella åtaganden eller det i övrigt av särskilda skäl bedöms nödvändigt.

Helsingforsavtalet, artikel 6

De fördragsslutande parterna skola eftersträva inbördes samordning av annan lagstiftning än som nu sagts på sådana områden, där detta ter sig ändamålsenligt.

7.3 Vad kan facket göra?

7.3.1 Samarbetsavtal

För att underlätta för människor som börjar arbeta i ett nytt nordiskt land, har flera nordiska fackliga organisationer valt att ingå olika former av samarbetsavtal. Avtalen kan ha mycket olika form och innehåll. De nordiska lärarorganisationerna har till exempel tecknat avtal om möjligheten att vara gästmedlem, under gästmedlemskapet har gästmedlemmen tillgång till information och rådgivning samt förhandlingshjälp från det förbund där hen är gästmedlem. Medlemskapet innebär dock inte rätt till

arbetslöshetsförsäkring, extern juridisk hjälp eller rättshjälp vid konflikt med arbetsgivaren, om inte konflikten gäller ett avtal som ingåtts med moderförbundet.

7.3.2 Gränsöverskridande medlemskap

Samarbetsavtalen är en bra bit på väg, men allteftersom arbetsmarknaden blir alltmer internationaliserad är frågan om inte fackförbunden bör överväga ytterligare ett steg för att hjälpa sina medlemmar, nämligen gränsöverskridande medlemskap. Många gånger har fackförbunden klausuler om att en viss tid måste förflutit sedan inträde i förbundet, för att konflikt hjälp, rättshjälp och dylikt ska kunna nyttjas av den enskilde medlemmen. Detta innebär att medlemmar som byter förbund riskerar att ha ett sämre fackligt stöd under den första tiden som medlem i det nya fackförbundet. Klausulerna finns där för att det ska vara intressant att vara medlem i facket även för dem som inte just nu har en konflikt på sin arbetsplats, eller väntar sig en konflikt i den omedelbara framtiden. Likväl kan man fråga sig om inte fackligt medlemskap i en annan organisation skulle kunna fungera lika väl för att uppfylla andemeningen med sådana klausuler. Vidare är det numera möjligt att arbeta för två arbetsgivare i två olika länder samtidigt, vilket troligen sker i högre utsträckning i gränsregionerna. Genom ett gränsöverskridande fackligt medlemskap skulle dessa personer slippa vara medlem i två olika fackförbund.

7.4 Vad kan arbetsgivarna göra?

7.4.1 Driva frågan

Arbetsgivarna drabbas indirekt av gränshindren i Norden, när människor inte vågar pendla till ett jobb i ett annat land, eller flytta till ett jobb i ett annat land. Arbetsgivarna har därför också ett intresse för att den nordiska gemensamma arbetsmarknaden fungerar. Att arbetsgivarna driver frågan om gränshinder, också från ett individperspektiv, är viktigt för att påvisa att parterna är enade mot gränshinder och för rörlighet på arbetsmarknaden.

7.5 Vad kan individen göra?

För personer som funderar på att ta ett arbete och pendla eller flytta till ett annat nordiskt land, så är det mycket viktigt att de tar reda på vilka regler som gäller i olika situationer och noga överväger för- och nackdelar med sitt beslut. Det finns exempel på Öresundspendlare som är mycket medvetna om de sämre möjligheterna att stanna hemma för vård av barn, men som är villiga att ta den kostnaden eftersom de vägt detta mot den högre lön de får på den danska arbetsmarknaden.

Likväl är det oerhört viktigt när ett stort ansvar läggs på individen att ta reda på information, att den information som individen behöver för att göra ett informerat val är så lättillgänglig och korrekt som möjligt. Här finns mycket att göra. Bara det att det finns ett Gränshinderforum inrättat på nordisk nivå, skvallrar om dessa frågors komplexitet. Ofta uppstår situationer som är svåra att förutse, och där det inte finns redan avgjorda fall som stakat ut vad som gäller. Det är då mycket svårt för den enskilde individen att kunna ta reda på vad som gäller.

Det går inte att utesluta att ett antal personer överväger att flytta eller pendla till ett jobb i ett annat land i Norden, men avstår på grund av att det är svårt att bilda sig en uppfattning om vilka regler som gäller. Bristen på lättillgänglig och korrekt information kan inte läggas på den enskilde individen.

8 Gränspendlingens och flyttningens utveckling i Norden – en kort tillbakablick

Gränshinderfrågorna blir allt viktigare, när fler och fler nyttjar möjligheten att flytta och pendla över gränserna i Norden. Men utvecklingen har varit långtifrån linjär, snarare är det så att något inträffar som ger gränspendling och flyttning inom Norden en skjuts. En Öresundsbro som byggs, en förändring på arbetsmarknaden, konjunktursvängningar som slår olika i de olika länderna. För att förstå gränspendlingens utveckling, behövs tillförlitlig och jämförbar statistik, gärna i en längre tidsserie. Statistiken kan användas dels för att förstå gränspendlingens omfattning och utveckling, och därmed hur angelägna gränshinderfrågorna är, men också som ett verktyg för samhällsplanering i gränshinderområdena.

Helsingforsavtalet, artikel 37

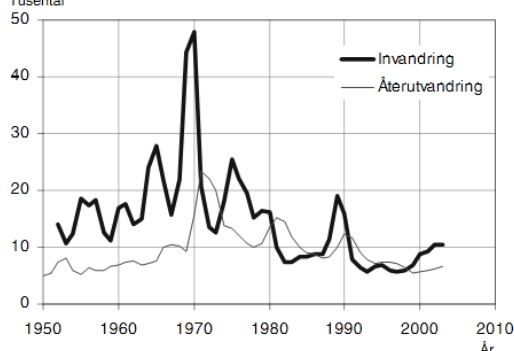
De fördragsslutande parterna skola verka för att olika grenar av den offentliga statistiken samordnas.

8.1 Historiska flyttströmmar

Under efterkrigstiden fram till 1970, drog den attraktiva svenska arbetsmarknaden till sig många nordbor. På 50- och 60-talen var arbetskraftsinvandringen från Finland till Sverige omfattande. Några ytterligare toppar har inträffat sedan dess, till exempel invandrade det 1974-75 många danskar till Sverige, då oljekrisen innebar att arbetslösheten steg mer i Danmark än den gjorde i Sverige, eftersom den svenska industrin fick statsbidrag för att hålla uppe produktionen. Likaså under högkonjunkturen 1988-90, då var det norrmännen som stod för en stor invandring till Sverige. Några år senare, när krisen var ett faktum i Sverige, vände flyttströmmen och svenskar utvandrade till Norge.¹⁵

Relevant för flyttmönstren inom de nordiska länderna är också att utvandrarerna i hög utsträckning tenderar att flytta tillbaka inom ett par år, om de inte stannar kvar för att de bildat familj i det nya landet. Det mönstret gäller möjligen också för pendlarna i viss utsträckning, att de efter ett par år i hög utsträckning tar ett jobb närmre hemmet.

Diagram 8.1
Migration av medborgare från de nordiska länderna
Tusental

Källa: Diagrammet kommer från SCB Demografiska rapporter 2004:5.

Flyttströmmarna mellan länderna är alltså någorlunda väl dokumenterade. Med pendlingen ser det dock annorlunda ut. Pendlingsstatistik längre tillbaka än 2001 är svår att få tag på, men det är rimligt att anta att de år när utvandringen ökade borde det

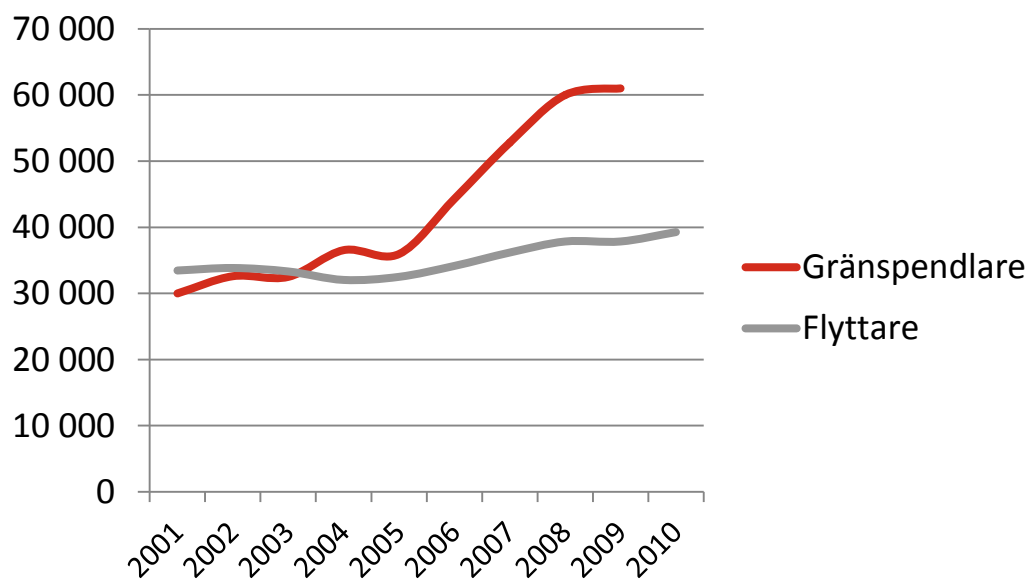
¹⁵ SCB, *Efterkrigstidens invandring och utvandring*, Åke Nilsson, Demografiska rapporter 2004:5

funnits öknings i pendlingen mellan länderna åt samma håll, särskilt mellan Sverige och Norge där det är landgräns och enkelt att pendla. Pendlingen mellan Finland och Sverige och Danmark och Sverige (före bron) följer möjligen inte samma mönster eftersom avstånden utan snabba och billiga kommunikationer blir ett större problem. Idag får dock pendling sägas vara ett fullgott alternativ till flyttning/utvandring, både på gränsen mellan Norge och Sverige och på gränsen mellan Danmark och Sverige.

8.2 Pendling på 2000-talet

StatNord har under några år fått finansiering för att ta fram statistik om gränspendling och flyttning. Därför vet vi att majoriteten av gränspendlarna bor i Sverige, och arbetar i något av de andra nordiska länderna. 2009 fanns det bara en kommun i Sverige, Bjurholm, som inte hade någon invånare som pendlade till Norge. Kommuner med över tusen individer som pendlade till Norge 2009 var Göteborg, Karlstad och Stockholm. Mellan 2005-2008 fördubblades pendlingen från Sverige till Norge. 2009 så slog dock ökningen av på takten.

Under 2000-talet har StatNord, en gränsregional nordisk statistikdatabas, god statistik över flyttare och gränspendlare i Norden. Under andra halvan av 2000-talet har gränspendlingen ökat snabbt. Till största delen är det svenskar som pendlar till Norge och Danmark. Under 2009 var det bara en kommun i Sverige, Bjurholms kommun, som inte hade en enda invånare som pendlade till Norge. Bjurholm är Sveriges i folkmängd minsta kommun, med cirka 2 500 invånare.

Källa: StatNord, SCB (Hanaeus, 2012)

Så som pendlings- och flyttmönstren ser ut idag har de alltså inte alltid sett ut, och situationen kommer säkert att utvecklas över tid. Det innebär att politiker måste höja blicken från hur flödena mellan länderna ser ut just nu. Systemet för hur våra välfärdssystem passar ihop måste kunna fungera för flera årtionden framöver, och kan inte särskilt ta hänsyn till hur flödena på arbetsmarknaden ser ut just nu. Det vore ineffektivt på sikt, både för den enskilde och för de olika länderna.

Referenser

Arbetsliv i Norden, 16 juni 2011 "De tio allvarligaste gränshindren", Björn Lindahl.

<http://www.arbetslivinorden.org/i-fokus/i-fokus-2011/grensehinder/article.2012-11-09.5266627446/article.2011-06-01.0853849564>

www.forsakringskassan.se 2012-08-23 samt faktabladet "Barnbidrag och flerbarnstillägg"

https://www.forsakringskassan.se/wps/wcm/connect/c2422728-3ade-4bc9-b3fa-1ad267c2087e/ff_4058_barnbidrag_flerbarnstillagg.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=c2422728-3ade-4bc9-b3fa-1ad267c2087e&useDefaultText=0&useDefaultDesc=0

Gränshinder i Norden på social- och arbetsmarknads-området - sammanfattande beskrivning av gränshinder med lösningsförslag, Helsingfors 2012.

<http://www.norden.org/sv/publikationer/publikationer/2012-002>

Historien om Jyrki och Jóhanna, Nordiska ministerrådet, Köpenhamn 2011. ISBN 978-92-893-2271-3

<http://www.norden.org/sv/publikationer/publikationer/2011-727>

NFS Gränshinderbrev till nordiska parlamentariker, april 2012.

<http://www.nfs.net/Homepage/Download-File/f/212377/h/f7a87d16ee9a8607d1939b99c7aef0dc/120403+Brev+om+qr%C3%A4nshinder+til+svenska+riksdagen+SV>

"Nordiska erfarenheter av föräldraledigheter och dess inverkan på jämställdhet mellan kvinnor och män", (2005) Friða Rós Valdimarsdóttir, The Centre for Gender Equality, Akureyri, Iceland

http://www.jafnretti.is/d10/_files/foreldraledighet_slutrapport.pdf

Nordiska ministerrådets gränshinderdatabas

www.norden.org/granshinder

SCB, Demografiska rapporter 2004:5, "Efterkrigstidens invandring och utvandring", Åke Nilsson,

http://www.scb.se/statistik/publikationer/BE0701_1950I02_BR_BE51ST0405.pdf

SOU 2011:74 "I gränslandet - social trygghet vid gränsarbete i Norden". Delbetänkande av parlamentariska socialförsäkringsutredningen, Stockholm 2011

<http://www.regeringen.se/sb/d/14017/a/180353>

StatNord pendlingsstatistik

<https://www.h2.scb.se/qrs/Statistics.aspx?type=lev1&sel=5>

StatNord, SCB (Hanaeus, 2012) Presentation från Gränshinderkonferensen i Oslo, april 2012

https://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CCKQFjAA&url=http%3A%2F%2Fh24-files.s3.amazonaws.com%2F62061%2F191737-Mtorj.pdf&ei=ZdjwUuyZB-fjywP0-4KIAQ&usq=AFQjCNEz3Ywe_40ZpALCzbeliGxZkeHwjA&bvm=bv.60444564,d.bGQ

Pressmeddelande från finska social- och hälsoministeriet den 19 oktober 2012; "Arbetsgrupp: Den sociala tryggheten för personer som flyttar till eller från Finland måste göras klarare"

<http://www.stm.fi/sv/pressmeddelanden/pressmeddelande/-/view/1836094>